

BUITEN

2^E JAARGANG N^O. 18.

ZATERDAG 2 MEI 1908.

Foto Aug. F. W. Vogt.

*MET DE „GROTIUS” NAAR GENUA.
De eerste ontmoeting in de Noordzee.*

REDACTIE: HENRI VAN BOOVEN, te HILVERSUM. MEDEWERKERS.

- ARCHITECTUUR, (Gebouwen, woninginrichting, meubelen, verlichting, verwar- ming, enz.) TUINARCHITECTUUR, PLAATSBSCHRIJVING: W. BAX JR., A. F. VAN BEURDEN, H. VAN DER BORCH VAN VERWOLDE, WOUTER COOL, H. J. DAMMERMAN JR., J. W. HANRATH, E. RUEMPOL, AUG. SASSEN, PROF. K. SLUYTERMAN, LEONARD A. SPRINGER, D. F. TERSTEEG, P. WESTBROEK. BLOEMEN- EN MOESTUIN; (Serres, kassen, enz. vruchtboomen, sierheesters). J. G. BALLEGO, K. BERENDSEN, JAC. B. BRINK, E. H. J. CUNAENS, A. FIET, J. J. KRUYFF, M. LEUNENBURG, A. SCHUTTEVAER, E. TH. WITTE. FOKKEN EN KWEEKEN: (Paarden, runderen, wolven, honden, pluimvee en ander vogel, vissen, bijen): F. BLAAUW, G. C. DUVAL VERWEY, CHR. H. J. RAAD, S. SPANJAARD LZN., JOH. PH. TUYT. FOTOGRAFIE: J. A. BAKHUIS, M. A. BOER, F. F. BRUYNING JR., WOUTER COOL, DR. A. J. M. GARJEANNE, G. A. M. GARJEANNE, MEVR. C. DE VRIES-BLOM. HYGIËNE, (Tuinsteden) OPVOEDING EN ONDERWIJS: J. BRUINWOLD RIEDEL, G. H. DEMMINK, J. C. G. GRASÉ, G. OOSTERBAAN. LANDBOUW, LANDBOUW-ECONOMIE, HEIDEONTGINNING EN BOSCH- CULTUUR: (Cultuurplanten, woudflora, veredeling van gewassen, enz.) L. BROEKEMA, F. F. BRUYNING JR., V. R. Y. CROESEN, S. R. VON FRANCK, J. P. VAN LONKHUIZEN, J. RINKES BORGER, J. Z. TEN RODENGATE MARISSEN, A. J. VAN SCHERMBEEK, C. G. SPENGLER, DR. J. J. OTT DE VRIES. LEVENDE NATUUR EN LETTERKUNDIGE BIJDAGEN: MEJ. A. BIEN- FAIT, MEJ. C. BIENFAIT, M. J. BRUSSE, MEVR. A. BIJL VAN SLOOTEN, BERN. CANTER, J. DAALDER DZN, HENRI M. DEKKING, P. FRANSEN JZN., DR. A. J. M. GARJEANNE, G. DE GRAAF, E. HEIMANS, MEVR. HOFFMANN, J. HORA ADEMA, DR. EDW. B. KOSTER, JOH. DE MEESTER, HENRI MEIJER, J. REI- DINGIUS, MEJ. B. STOLK, P. TEUNISSEN, DREVES UITTERDIJK. METEOROLOGISCHE EN ASTRONOMISCHE MEDEDEELINGEN: DR. C. SCHOUTE, J. VAN DER BILT, PROF. DR. A. A. NIJLAND. SPORT: (Cricket, golf, hockey, kaatsen, lawntennis, voetbal, ijskolf (bandy), enz.; paardensport; jacht en jachthonden; automobilisme, wielrijden, toerisme; roeien, zeilen, zwemmen, vissen, watertochtes; biljarten, schermen, vuistvechten, enz.; wedstrijden) H. F. ADAMS, LUIT. H. BIJMAN, J. COUCKE, PROF. P. H. DAMSTÉ, A. W. H. W. H. R. VAN MANEN, W. WESTRA.

INHOUD:

De sterrenhemel in Mei, door A. A. N. blz. 206
Uitstapjes. Eieren zoeken in de duinen, door J. Daalder Dz. 207
Varia 207
Met de „Grotius” naar Genua, door H. v. B., geïllustreerd blz. 205 en 208
Sage over de Moorkerke, door A. F. van Beurden blz. 211
Tuinversiersels, door H. v. B., geïllustreerd 212
Begin van 't bijenjaar, door Chr. H. J. Raad 212
Aan iemand die meende dat ik in de natuur den strijd ontliet, door Edvard B. Koster 213
Iets over trekhonden, door L. Seegers, (slot) geïllustreerd 213
Bij de mieren, uit het Engelsch door Henry C. Mc. Cook, geïll. (vervolg) 216

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Bij iedere rubriek wordt gelegenheid voor correspondentie opengesteld en gelieve men vragen aan de Redactie te richten. Fraaie foto's zullen gaarne ter beoordeeling ontvangen worden. Te adresseeren aan de Redactie of aan de Uitgevers. De inzender verzuiime vooral niet duidelijk zijn naam en adres te vermelden; ook achter op de foto's. Van tijd tot tijd zullen prijsvragen voor de beste foto's op een of ander gebied worden uitgeschreven. De Uitgevers verzoeken beleefdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene annonce, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

DE STERRENHEMEL IN MEI.

DE stand der sterrenbeelden voor 10 uur blijkt uit het volgende overzicht: Zenith: Groote Beer, Boötes, Draak, Jachthonden; Noorden: Andromeda, kleine Beer, Cassiopeia, Cepheus, Giraffe, Hagedis, Perseus; Oosten: Arend, Draak, Hercules, Lier, Ophiuchus, Pijl, Vos, Zwaan; Zuidoosten: Kroon; Zuiden: Beker, Hoofdhaar van Berenice, Maagd, Raaf, Schorpioen, Slang, Waterslang, Weegschaal; Zuidwesten: Leeuw, Sextant; Westen: Kleine Hond, Kreeft, kleine Leeuw, Lynx, Tweelingen; Noordwesten: Wagenman.

De Melkweg is in den vóóravond slecht waarneembaar. Valende sterren zijn in het begin van Mei talrijker dan gewoonlijk: hun straalpunt ligt in den Waterman, welk sterrenbeeld echter eerst na middernacht opkomt. In N°. 2 van den eersten jaargang van „Buiten” maakte een schrijffout er „Wagenman” van. De tijdsvereffening is den eersten Mei — 3^{m.}; zij neemt tot den 16en iets toe, wordt — 4^{m.}, maar neemt dan tot het einde der maand weer tot — 2^{m.} af. Deze heele maand is derhalve de zonnwijzer een paar minuten bij het horloge vóór: als de zon in het Zuiden staat, moet de klok pas 2 minuten vóór 12 wijzen.

Mercurius zal tegen het einde van Mei bij gunstige omstandigheden als avondster gezien kunnen worden. Den 31en Mei staat de planeet een groot half uur na zonsondergang nog 10° boven den horizon: zij staat dan ongeveer 4° ten Westen van Mars, die zeer zwak geworden, toch wel in een binocle in de schemering te vinden zal zijn.

Als Venus, zooals in nu het begin van Juni staat te gebeuren, haar grootste helderheid bereikt, overtreft haar luister alles, wat de hemel ooit biedt, tot zelfs Jupiter, die, hoe helder stralend ook, zich toch met de Avondster bij lange na niet meten kan. In een kijker is Venus haast oogverblindend en het is dan ook aan wie zich in de beschouwing der schijngestalten vermeien wil, geraden, de planeet op den vollen dag waar te nemen. Zelfs voor het bloote oog is zij dan zeer gemakkelijk zichtbaar — maar niet altijd even gemakkelijk vindbaar. Wie haar eenmaal in het oog heeft, vindt het onbegrijpelijk, dat hij er zoo lang naar zocht, of dat een ander ze niet vindt.

In de eerste helft der maand Mei zal de maan bij het overdag zoeken naar Venus goede diensten kunnen bewijzen. De maan-sikkel, die in de eerste dagen der maand aan den avondhemel zichtbaar wordt, verwijdert zich elken dag ongeveer 12° verder van de zon, en wordt dan tevens breder. Den 8en is het Eerste Kwartier. Dan zal men zonder moeite de bleeke halve maanschijf in den namiddag in het Zuidoosten kunnen vinden, en nagenoeg midden tusschen haat en de zon, ook Venus. Op andere dagen geeft de maan althans de richting aan, waarin men, uit de zon gerekend, de planeet moet zoeken. Wie zich (zie N°. 30 van den eersten jaargang) eigen gemaakt heeft, op de vingers hoeken te schatten, kan dan zijn voordeel doen met de mededeeling, dat Venus in het begin van Mei ongeveer 45° van de zon verwijderd is, in het eind der maand 40°.

In een kijker wordt de planeet nu dagelijks belangwekkender. Haar middellijn neemt zeer snel toe: in den loop der maand Mei van 26" tot 40". Het moet nu mogelijk zijn, de schijngestalte in een zwak vergrootenden binocle waar te nemen. Ja, zelfs vermeldt de astronomische litteratuur talrijke berichten van betrouwbare personen, die de fasen van Venus met het bloote oog meenden waargenomen te hebben. Ofschoon de mogelijkheid der waarneming niet ontkend, en de goede trouw der berichtgevers niet betwijfeld mag worden, zoo blijft het vreemd, dat er van de schijngestalten van Venus toch nooit gerept is vóór de uitvinding van den kijker. Het schijnt dus wel, alsof ook hier het zien bevorderd wordt door het weten.

Herhaaldelijk is bij den smallen Venussikkel het verschijnsel gezien, dat bij de zeer jonge maan „aschgrauwe licht” heet, lumière cendrée, of, dichterbijker, „de oude maan in de armen der jonge”: de donkere schijf is geheel zichtbaar, zwak afstekend tegen den hemel. De verklaring van het aschgrauwe licht is door den beroemden schilder Leonardo da Vinci gegeven. Zoowel de maan als de aarde zijn donkere bollen, waarvan de helft door de zon verlicht wordt. Staat de maan tusschen zon en aarde, dan ziet de aarde tegen de donkere maanhelft aan, en wij spreken van Nieuwe Maan. De Maan ziet dan echter de aarde „vol”, zoodat de donkere, niet door de zon bestraalde maanhelft door aardlicht wordt verlicht, evenals onze nachten op aarde door maanlicht worden verhelderd. Wij kunnen dit nachtelijke maanlandschap, beschenen door aardlicht, d.i. teruggekaatst zonlicht, vrij duidelijk zien, ofschoon natuurlijk onvergelykelyk veel minder helder, dan als het door direct zonlicht bestraald werd.

Ook van Venus is de nachthelft herhaalde malen gezien. Maar hier is de verklaring niet zoo eenvoudig, daar Venus nu eenmaal geen groote planeet vlak bij zich heeft, die als een spiegel het zonlicht kan terugwerpen. Soms — en dat maakt het probleem te ingewikkelder — is de nachtzijde der planeet donker tegen een zwak verlichten hemel gezien. In de eerstvolgende maanden zullen tal van waarnemers hunne kijkers op de avondster richten: wellicht vinden wij later in de door hen medegeedeelde waarnemingen aanleiding op het vraagstuk van de zichtbaarheid der donkere Venushelft terug te komen.

Jupiter is deze maand in den vóórnacht nog zeer goed waarneembaar. De planeet loopt langzaam door het sterrenbeeld Kreeft naar het Oosten. Den 8en Mei passeert zij den fraaiien voor het bloote oog zichtbaren, sterrenhoop Praesepe (de „Krib” in den Kreeft), waar zij ook 20 Februari op haar teruglopende Westwaartsche beweging langs gekomen is. In kijkers zal deze samenstand van planeet en sterrenhoop tot mooie constellaties aanleiding kunnen geven, misschien wel tot belangwekkende bedekkingen van sterren door Jupiter of zijn wachters.

Saturnus is niet waarneembaar.

Correspondentie. Van twee zijden werd mij de opmerking gemaakt, dat het Israëlitische Paaschfeest den 12en April 1903 met het Christelijke samenviel. Ik zou daaraan kunnen toevoegen, dat dit ook den 14en April 1805 en den 3en April 1825 het geval geweest is. Deze gevallen bewijzen echter niets tegen mijne bewering, dat het de bedoeling was, het Christelijke Paaschfeest zóó te regelen, dat het nooit met het Joodsche op den zelfden dag kan vallen. Dat dit doel niet altijd wordt bereikt, kan nauwelijks verwonderen, daar de grondslagen der berekening, hoewel voor beide Paaschfeesten geleverd door den gemiddelden loop der maan, toch niet als identiek kunnen beschouwd worden.

UITSTAPJES.

EIEREN ZOEKEN IN DE DUINEN.

DE lezeressen en lezers van „Buiten” worden uitgenoodigd, heden te gaan eieren zoeken in de duinen. Doch vooraf bedingen we, dat geen nestje verstoord en geen ei mede genomen mag worden. Dan maar duin op, duin af naar de doornen, waar het wel moeilijk gaan is, doch waar het wemelt van kleine vogels. Hoor, reeds worden we vergast op de vroolijke zangen van Kneutjes en Paapjes. Zie, daar op een der hoogste takjes zit zoo'n kleine vogel met rood op kop en borst. 't Is een mannelijke Kneu. Pas op, daar kunt ge ook het wijfje zien, dat geen rood heeft. 't Zit op het nestje, dat daar gebouwd is tusschen een paar gevorkte takken. Hoe schitteren die kleine kraaloogjes in het grijze kopje! Wip, daar schiet het diertje tusschen de dorens weg en het laat ons zien vijf lichtblauw gekleurde eiertjes, die met bruine stipjes versierd zijn. Hoe knusjes liggen ze bijeen in het fraai bewerkte nestje! Wanneer we verder zoeken, vinden we weldra meer dergelijke nestjes met vijf of minder eiertjes. Maar zie, hier ligt één grooter ei bij drie gewone eitjes! Ha, dat is eene gelukkige vondst, want dat grooter ei is van een Koekoek. Ge weet immers, dat zoo'n vogel zelf geen nest maakt, maar hier en daar een ei legt in het nest van een kleinen insecteneter? Straks zullen de pleegouders het vreemde kind groot brengen ten koste van eigen kroost. Gelukkig maar, dat ze 't niet kunnen beseffen.

We zouden, bij ijverig zoeken, hier ook wel een nestje kunnen vinden van een Grastapuit, maar 't ziet er vrijwel zoo uit, als dat van het Kneutje. De eieren zijn meer eenkleurig blauw. We zoeken er niet verder naar.

Daar vliegt een groote vogel met symbolische vlucht en geheel zonder geruisch weg. 't Is een Velduil, dien men om zijne muizenverdelging tot de hoogst nuttige vogels mag rekenen. Kijk, daar liggen ook zijne eieren, vier in getal! Ze zijn glanzig wit en bijna kogelrond, en een eigenlijk nest kan men het niet noemen, het kuiltje, waarin ze liggen. Een grasbosje is omlaag gedrukt en hierop vinden de eieren een zacht bedje.

Nauwelijks zijn we eenige schreden voortgewandeld, of we vinden al weder een ander nest, dat veel op dat van den Leeuwerik gelijkt, doch er is minder zorg aan besteed. Toch is het wel van een Leeuwerik, doch niet van een Akkerleeuwerik, maar van een Kuifleeuwerik, wat men dadelijk kan weten aan de grootere eieren, die glimmend zijn, eenigszins geelachtig wit en met marmerplekken versierd. Deze leeuwerik broedt minder menigvuldig bij ons dan de soort, die zoo tierelierend zingt en zoo hoog klapwiekend opstijgt.

We zijn genaderd tot een tamelijk steilen duinwand, waarin zich op gelijke hoogte eenige ronde gaten bevinden, en waarin we voetindrucksels van kleine vogels zien. Daar wipt er een Zwaluw uit naar buiten, maar 't is er een met een grijs kleedje. Haar naam is Oeverzwaluw, en wanneer we haar nestje wilden zien, zouden we het duintje wel ruim een Meter moeten afsteken, en dan zouden we zien, dat daar in eene verbreding van het hol een aardig nestje van vederen gemaakt is, en we zouden er ook in kunnen zien eenige geheel witte eiertjes. Wie eens wil weten, hoe zulke vogels broeden, die kan het uitstekend mooi zien voorgesteld in „Fauna Neerlandica” van Artis, waar door den bekwaamen Preparateur, den Heer P. L. Steenhuizen, een keurige groep van broedende oeverzwaluwen is geplaatst. Aan de voorzijde ziet men daar in een nagemaakt duintje eenige ingangen van hollen, waarbij de vogeltjes zich ophouden, aan den achterkant de nestjes met vederen en eieren. Terzijde is het duintje zoo afgestoken, dat men een hol in de geheele lengte kan zien, terwijl zich daarin een oeverzwaluwte bevindt.

Verder maar weer! Pas op, trap niet op dat kleine nestje, half verborgen onder een plag. 't Is even mooi gemaakt als dat van een Leeuwerik, maar met nog fijner gras bekleed. De eieren, die maar heel klein zijn, hebben een donkerbruine marmerkleur en er zijn er vijf. Hoor: „piep-piep”! Juist, dat is het vogeltje er van. Zijn naam is Graspieper en menigvuldig broedt hij, zoowel op de weiden als in het duin. Ook van Boompiepers en van Duinpiepers vindt men hier wel nesten.

Men moet maar gelukkig wezen op zoo'n tocht! Daar liggen zoo waar vier kolossaal groote eieren onder dat bosje heidekruid. Ze zijn peervormig en ze liggen in een kruis met de puntige polen naar elkaar gekeerd. De grondkleur is olijfgroen en verder ziet men talrijke grootere en kleinere donkerbruine vlekken. Juist om het dikste gedeelte loopt een aardig donker randje. Daar komt de eigenaar eens kijken. 't Is een vogel met een langen, bebenedenwaarts gekromden snavel en zijn naam is Wulp en ook wel Regenfluit.

Uit het gras vliegt een Watersnip, ook al van het nest. De vier eieren gelijken, wat de kleur betreft, op die van den Wulp, maar ze zijn minder tolvormig en veel kleiner. 't Is de eenige Snip, die vrij menigvuldig in ons land broedt, zoowel op de heiden in Noord-Brabant en Gelderland als in de duinpannen.

Sta eens even stil bij dit konijnenhol! Aan de rijsjes er voor zitten eenige donsveertjes, en wanneer we spreken voor het gat, hooren we meteen een blazend geluid. Het wordt voortgebracht door een Bergeend, die daar binnen broedt op misschien wel 15 eieren, glanzig wit en grooter dan hoendereieren. Het mannetje komt eens kijken. We kennen het aan den snavelknobbel, dien

het wijfje mist. Hoe fraai bont, rood, zwart en wit, is zoo'n vogel! Daar hooren we de scherpe geluidjes van de Dwergzeezwaluw, en weldra hebben we ook haar eenvoudig nestje gevonden. 't Is slechts een kommetje in den schelpzandbodem, en de drie eieren, geelachtig wit met zwarte vlekken, rusten op het kale zand, dat zoo lekker warm is.

Juist besluiten we voor heden ons uitstapje te staken, als nog uit het helmkruid opwarrelt een wijfje van een Zomertaling. We zouden er waarlijk van schrikken, zoo klapperend en kwekkend als zoo'n vogel zijn nest verlaat. Wel twaalf kleine, geelwitte eieren liggen in een allerkeurigst nest vol kleine donsvederen.

Ja, zooveel als we heden zagen, kan men in den broedtijd gewoonlijk wel vinden op een excursiedag. Op een anderen tijd vindt men ook nog eieren van andere species. J. DAALDER DZN.

V A R I A.

MEI. Zoogdieren. Bijkans alle in het wild levende zoogdieren krijgen of hebben reeds jongen. Egels en hermelijnen vindt men nog wel in paring.

Vogels. In Maart en April zijn reeds verreweg de meeste trekvogels uit 't Zuiden aangekomen. Wanneer zij niet reeds in 't laatst van April kwamen, dan komen nu nog: Wielewaal, oeverzwaluw, nachtzwaluw, of geitenmelker en tortelduif. In ieder geval komen niet vóór Mei de kwartel en kwartelkoning, spriet of griet. Zoowel de aangekomen trekvogels als de stand- en zwerfvogels zijn bezig nesten te bouwen. „In de maand Mei leggen alle vogels hun ei, behalve de kwartel en de spriet, die leggen in de Meimaand niet.” Havik broedt. Het eerste broedsel der musschen vliegt uit. Leeuwriken paren. Het gezang der mannelijke zangvogels vervult de lucht. Beschermt alle vogels, waarvan ge niet zeker weet, dat ze u schade veroorzaken en haalt hunne nestjes niet uit! Het uitroeien van nuttige vogels is terecht stiafbaar gesteld.

Van af 1 Mei mogen geen eieren van waterwild en van Kieviten meer worden opgeraapt; en Kievits-eieren mogen na 5 Mei niet meer worden verkocht, te koop uitgestald of vervoerd.

Insekten. Kevers. Meikever vliegt, in het eind van deze maand ook reeds het rozenkevertje. Op koolzaad het glanskevertje (*Meligethes aeneus*) en de snuittorren van het geslacht *Centor hynchus*; die van het geslacht *Phyllobius* op loof- en ooftboomen; larven van den appelbloesemkever in de appel- en perebloesems. De groote en de rood- en wit-bonte dennensnuittor (*Hylobius abietis* en *Piosodes notatus*) beschadigen de denneboomen, de dennenscheerder heeft de moedergangen onder de schors van de gevelde of ziekelijke dennenstammen gegraven, en zijne larven ontwikkelen zich daar. Het elzenhaantje skeleteert de elzenbladeren; het wilgenhaantje vreet nu, zijne larven later, de wilgenbladeren af.

Vlinders. De vlinder der „appelwormen” (*Carpocapsa pomonana*) komt in het laatst van deze maand te voorschijn en bezoekt de appelboomen; de koornmot vliegt, evenals de klermot en de tapijtenmot. Rupsen van de groote Aurelia op wilgen en ooftboomen, processierups vooral op eiken. Ringelrups vooral op ooftboomen en eiken. Rupsen van den plakker, den bastaardsatijnvlinder en den donsvlinder, zoowel op loofhout als op ooftboomen. Gestreepte dennenrups vertoont zich, hoewel nog jong. Rups van den wintervlinder gaat voort met hare vernielingen.

Middelen tegen schadelijk gedierte. In boomgaarden en en tuinen moet men de boomen schudden, evenals in April. De ringelrups kan men nu in hare nesten gemakkelijk vinden en dooden. aalbessen- en kruisbessenstruiken kloppe men, om de bastaardrupsen er uit te verwijderen.

Op 't veld behandelde men 't koolzaad als in April. Men lette er op, of op de veldboomen zich ook bladluizen beginnen te vertoonen. Zooja, dan berooft men deze van hare toppen, die anders weldra met geheele rissen bladluizen zouden zijn bedekt.

In jonge dennenbosschen, die van de groote dennensnuittor veel te lijden hebben, legge men bundels versch dennenrijs neer, die elken morgen worden moeten uitgeschud om de daarin weggekropen torren te verzamelen. In 4—16-jarige dennenbosschen trekke men de door de dennenknoprupps (*Retinia turionana*) bewoonde knoppen uit; deze vallen duidelijk in het oog, doordat zij zich niet verlengen.

Met pelzen en wollen kleeren handele men als in April.

Op den korenzolder moet men, als men er geen korenmotten heeft, luiken en ramen gesloten houden. Vindt men ze er wel, dan moet men hen zooveel mogelijk dooden, en het graan zoo vaak mogelijk keeren.

De bijenhouder moet in deze maand de poppen der wasmotten, welke zich in de nabijheid der korven bevinden, dooden.

Planten. Appelboom, mispel en kweeper bloeien. Haagdoorn iets later, wel eene maand na sleedoorn. Eik, plataan en walnoot komen in 't blad. Acacia, esch, eik, walnoot, paardekastanje, brem, boerenjasmijn, sering, heggerank, kamperfoelie, lijsterbes en sneeuwbal of Geldersche roos bloeien. 't Koolzaad staat in vollen bloei. Van de onkruiden en wilde planten bloeien nu o.m. scherpe, kruipende en knoldragende boterbloem, smeernu o.m. zilverschoon, kleeftkruid, lelietje der dalen. Rogge schiet wortel. Men bespuitte de appel- en pereboomen voor den tweeden keer met Bouillie Bordelaise, als de vruchtjes zoo groot zijn als een erwit (tegen schurft of *Fusicladium*).

MET DE „GROTIUS” *) NAAR GENUA.

REIZEN! Het is een tooverwoord voor wie er naar verlangt de wijde, wijde wereld in te trekken. Het wekt de altijd dwingender begeerte om over de grenzen, om buiten ons kleine land te gaan, en naarmate dat verlangen sterker ons bezig houdt, zooveel te korter kunnen we dien onbedwingbaren lust, verre streken te gaan zien, be-teugelen.

Als jongen had ik het meeste plezier in het lezen van reisverhalen. Ik las bijna alleen boeken daarover, al het andere kon mij maar heel matig bekoren; op school voelde ik veel voor geschiedenis en aardrijkskunde, want die vakken hadden, vond ik, het meest met reizen uit te staan.

Bergen, heuvels en groote rivieren te zien, leek mij, die Holland's vlakke polders als „het gewoonste van het simpele en ge-

wone” beschouwde, iets schier onbereikbaar, iets waarvan ik alleen maar droomen mocht: ja, hoe dikwijls heb ik mijmerend voor mij uit gestaard, als ik moe van 't intens genieten in „zoo'n boek over reizen”, de doodgewone, rustige dingen van de huiskamer aankeek. Op den schoorsteenmantel tikte kalmjes de pendule, alle meubels stonden zoo stijf en roerloos en doodschijnend, alle lampen stonden in de kachel knapten fijntjes de steenkolen, 't was wel heerlijk te mogen lezen over reizen in zoo'n stijl-huis, vol van warme, koesterende, voortreffelijke zaken, 't was wel echt huislijk en genoegelijk, ik zou het niet willen missen, dacht ik, en... ik zou van die kalmte toch dadelijk weggegaan zijn, als iemand mij gezegd had:

„Kom, ga mee, we gaan een groote reis maken.”
Ik zou met mijn geleider onmiddellijk zijn opgestaan, al was

het laat in den nacht geweest en hondenweer buiten, maar stortvloed van regen en windvlagen, dat 't huis er van dreunde.

Ja, dacht ik, in zoo'n geval dan zou ik nog even alles in die stille kamer aankijken en denken, ik ga weg, maar ik zal toch blijven verlangen om hier terug te komen, al ben ik nu vol van mijn reis, van dit punt zal ik wegtrekken, maar wie ergens van daan gaat, die zal er ten slotte willen weer-keeren.

Want zonder een eigen haard, waarnaar „verlangd” kan worden op de verre reis, zou het eigenlijke reizen, het wegdwalen van huis, in de hoop er later vol herinneringen weer rust te vinden, alle bekoring missen: het zou zijn zoo erg als de straf van den Vliegende Hollander, vol verschrikking, vol starre, zwarte wanhoop om dat nooit eindigende zwalpen van zee tot zee, die vreeslijke eenzame vaart.

De tocht naar huis kon stellig het heerlijkste gedeelte zijn van de reis, ik zelf heb dit zeer vele malen ondervonden, en wat een zaligheid kan de thuisreis worden voor hem die na jaren te hebben verwoyld in verre tropische gewesten, eindelijk weer onder zich voelen de hechte, veilige bodem van een groot en zeer sterk gebouwde Hollandsch stoomschip, zooals ze b.v. alle zijn van de Stoomvaartmaatschappij „Nederland”. Ik zelf herinner mij zoo'n thuisreis nog heel goed: ik verwijs den lezer naar mijn boek Tropen- we e, waarin uitvoerig de zaligheid van een gelukkige en voorspoedige terugreis wordt beschreven.

Zoo schreef ik dan eindelijk zelf over reizen ernstig en zo goed als in mijn vermogen was, nadat ik jaren geleden als knaap mij verdiept had in de verhalen van anderen, ook in de geschiedenis onzer reizende voorvaders: De tocht naar Nova-Zembla, Bontekoe's avonturen, etc.

Eenige maanden geleden werd rijpte bij onze redactie het voornemen, om eens een tocht over zee naar Genua met een der nieuwe booten van de Maatschappij Nederland te maken: het idee was van onzen fotograaf, den heer Aug. F. W. Vogt, hij zou fotografie nemen van de reis en de

Foto Aug. F. W. Vogt.

DE EETZAAL.

Foto Aug. F. W. Vogt.

NA DE LUNCH IN HET NOORDZEEKANAAL.

*) Stoomvaart-Maatschappij „Nederland”.

illustraties zouden dan in Buiten worden opgenomen. Zoo werd toen besloten.

De directie der Stoomvaart-Mij. Nederland betoonde zich ingenomen met dit plan en beloofde hare medewerking, welke belofte zij schitterend is nagekomen.

Toen alles voor de zeereis in orde was gebracht, kwam ik op de gedachte, om de thuisreis in plaats van met den trein, van Genua af in een automobiel te ondernemen, om op die wijze den abonnés van Buiten niet alleen fraaie illustraties van de zee en havenplaatsen, maar ook van het wonderschoone Frankrijk met zijne uitmuntende wegen door de heerlijkste landstrecken te verschaffen. Bovendien konden we eventueel eens een nieuwe reistroute per auto bedenken, een nieuwen verkeersweg van Nice naar Lyon, of een tocht door het rotsachtige, toch zoo vruchtbare Provence.

Men begrijpt, dat de uitgevers van Buiten er voor dit weekblad geen automobiel op na houden en er zich voor deze reis ook geen zouden aanschaffen. Op andere wijze moest hierin dus worden voorzien. Spoedig was de oplossing gevonden: onze welbekende handelaren in automobielen, de H.H. Verwey en Lugard, toonden zich even ingenomen met het plan als de directie der Maatschappij Nederland. Een geheel nieuw chassis van 30 P.K. van het allernieuwste type der Italiaansche fabriek F.I.A.T., waarvan de H.H. Verwey en Lugard hier te lande de vertegenwoordigers zijn, werd voor de reis aangewezen. Deze goede keuze was wel noodig, want de reiswagen moest meer dan tweeduizend mijlen ver verscheidene personen met hun bagage en buitendien nog een groot gewicht aan fotografische toestellen e. a. over bergachtig terrein vervoeren.

De Maatschappij Nederland wilde ook zorgen voor den overtocht per boot van ons kolossale voertuig, dat ons langs de Riviera uit Italië, dwars door Frankrijk en België, naar het vaderland terug moest brengen, en den 21sten Maart j.l. schepte zich op de nieuwste boot der Maatschappij „De Grotius” ons reisgezelschap in, waartoe ook eene dame behoorde.

Een maand te voren was ik, in het vooruitzicht van deze onderneming, al eenige malen naar de Handelskade gegaan en had er de booten van de Nederland bekeken. Ook de „Koningin Wilhelmina”, die geheel werd opgeknapt van binnen en dan eindelijk de „Grotius.” En weken lang, des morgens, als ik van uit het Gooi met den trein langs de Handelskade reed, zag ik met steeds nieuwe en bijzondere ontroering de groote boot daar liggen. Alleen de voorstev en het achterschip staken buiten het complex van gebouwen uit, voorop las ik op den grijzen stijlen scheepswand den naam „Grotius.” Hoog boven de gebouwen rezen de beide masten

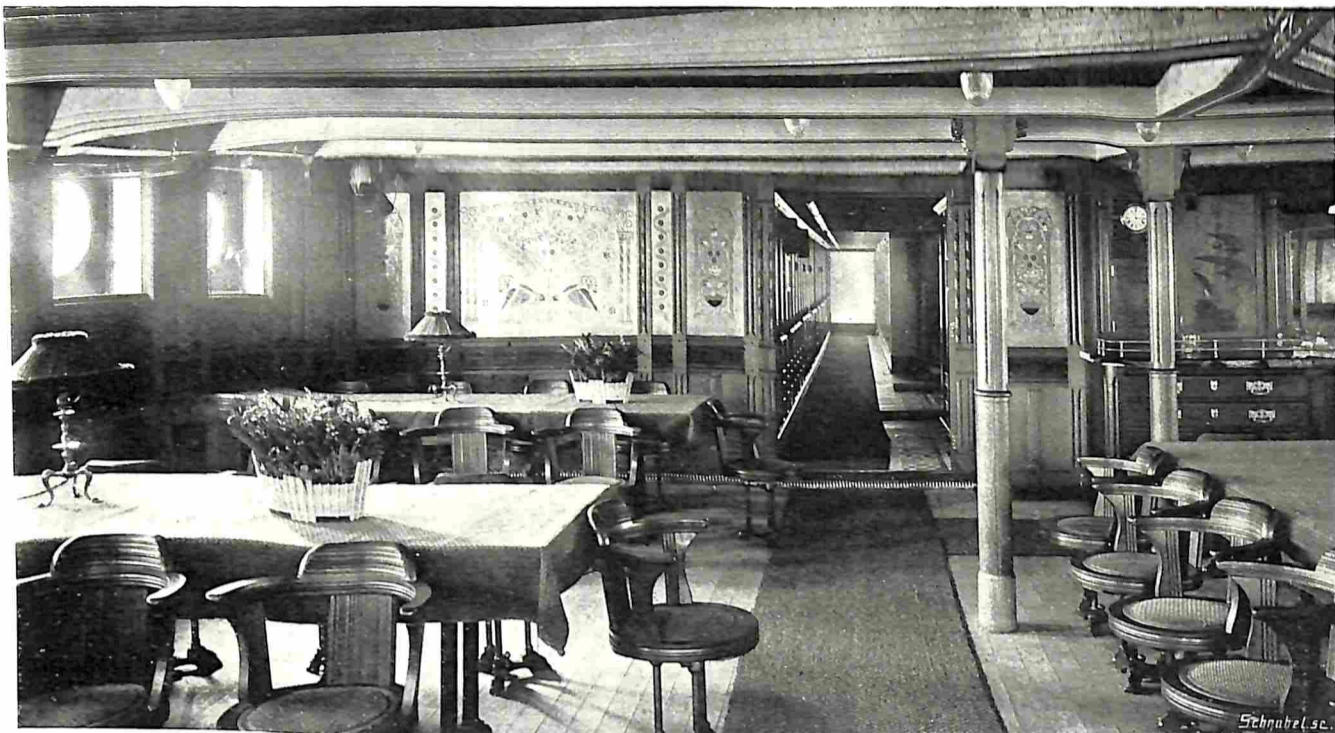

Foto Aug. F. W. Vogt.

DE EETZAAL.

Foto Aug. F. W. Vogt.

NA DE LUNCH IN HET NOORDZEEKANAAL.

Foto Aug. F. W. Vogt.

IN DE ROOKKAMER

inrichting, de bakkerij, de slachterij, bottelarij, kruitekamer, troepenlogies, enz.

De Stoomvaart Maatschappij „Nederland”, die thans zulke groote booten in de vaart brengt op Ned. Indië, is, zooals wij hier-Het baart verwondering in onze dagen van algemeene verlichting, dat, nauwelijks een kleine veertig jaar geleden, de directie der Maatschappij met moeilijkheden te kampen had, wat betreft de bemanning. Wel is waar verkeerde men in een overgangstijdperk, de zeilvaart kon het tegen de stoomvaart nog best uitwaarp men nu bijkans storm loopt, alleen met veel zorg geschikte en voor hun taak berekende mannen kon vinden. Met de kapiteins ging het nog. Maar goede Nederlandsche machinisten bestonden er eigenlijk niet, en Holland bleek een Machinistenschool hoog noodig te hebben, welke school dan ook betrekkelijk spoedig werd gesticht. Ook bekwame administrateurs, zooals die reeds lang op Engelsche (purser) en Fransche (commissaires) booten bestonden, waren bijna niet te vinden. En nog veel lastiger ging het met de dokters. Dit duurde tot 1880. Toen, nu volgt iets, wat den tijdgeest kenmerkt van die jaren, toen kwam eindelijk na hevigen tegenstand van de zijde der vaders van de nieuwe geneeskundige wetten, de wet tot stand, waarbij de vergunning tot uitoefening van de geneeskundige praktijk aan boord van zeeschepen vergund werd aan buitenlanders, die in hun land behoorlijk gediplomeerd zijn. En die wet had prachtige gevolgen voor de Maatschappij. Zij kreeg een keur van zeer bekwame geneeskundigen uit het buitenland, en ziet... nu volgden de Hollanders. Nu beschaafde menschen van wetenschap aan boord optraden, week het vooroordeel tegen die betrekking onder de Nederlandsche gepromoveerden. Ik geloof niet dat de Maatschappij nu nog buitenlanders op hare schepen heeft.

Jaren lang had de „Nederland” met tegenspoed te kampen. Zoo verbrandde er o.a. een schip, de schroeven der schepen kwamen nog al eens in het ongereede, er ontstonden vertragingen, de afstand tusschen de vertrek-datums bleef te groot, concurrentie ontstond zoowel te Amsterdam als te Rotterdam. (De tegenwoordige Nederlandsche scheepvaart-Unie richt zich, zooals men weet, tegen concurrentie van het buitenland), en toch moesten er nieuwe schepen worden gebouwd en dat, gedurende een wilden tijd in den scheepsbouw, toen de prijzen der booten rezen op ongekende wijze. Toen heeft wijlen Z. K. H. Prins Hendrik, die van den aanvang af de Maatschappij met raad en daad krachtig bijstond, opnieuw geholpen. Door zijne bemiddeling kon spoedig de kiel gelegd worden van een nieuw stoomschip, de „Prinses Amalia”, en weldra volgden de „Voorwaarts” en de „Prins Hendrik”. Deze laatste boot verving zijn naamgenoot, die op de thuisreis in de Rode Zee verongelukte. Zoo onderhield de Maatschappij in 1874 met zes stoomschepen de lang gewenschte regelmatigte vaart. De booten voeren toen nog van Nieuwediep af, en deden resp. Napels en Marseille, en eindelijk Genua, als vaste aanknooppingspunten aan in de Middellandsche Zee. Van dit tijdstip af begon de Maatschappij steeds in bloei toe te nemen en tot op heden bestendigt zich deze gunstige toestand. Nog dient hier vermeld, dat in 1870 ten gevolge van de opening van het Noordzoekkanaal de eerste mailreis rechtstreeks van Amsterdam aanvaard werd en dat in 1892 de wekelijksche maildienst werd ingevoerd.

Zooals onze lezers opmerken, ben ik kort in mijne geschiedkundige en zakelijke ontboezemingen; ik verlang zelf dan ook niet anders dan na deze inleiding zoo spoedig mogelijk een aanvang te maken met de beschrijving van de zeereis naar Genua.

Verzuimen wij ten slotte vooral niet, om onze erkentelijkheid te betuigen aan de „Nederlandsche Automobiël Club”, die er zeer veel toe bijdroeg om onze reis te vergemakkelijken en te doen slagen. De „Nederlandsche Automobiël Club” verschaftte ons niet alleen geheel belangeloos kaarten en reisboeken, maar was zelfs zoo hulpvaardig om de geheele route uit te schrijven met vermelding van het aantal kilometers van plaats tot plaats. Wij hadden slechts de étapes in te deelen en alles was klaar. Wel is waar zijn wij ten deele van ons voorgenomen plan de campagne afgeweken, maar in hoofdzaak volgden wij de route ons door de N. A. C. aangewezen. Daar wij nog lang niet aan de beschrijving van de reis per auto toe zijn, meenen wij goed te doen, reeds nu de gedetailleerde reisroute te geven voor belangstellende touristen, die zich voorstellen deze bijzonder aanbevelenswaardige reis op dezelfde manier als wij deden, te ondernemen. Zij, die de tocht nu maken, zullen zonder twijfel minder hinder hebben van den plaaggeest Mistral, de ijsskoude stormwind, die ons van af Aix tot ver voorbij Lyon gezelschap hield. De wegen waren alle sneeuwvrij.

* * *

Reisroute: GENUA, SESTRI-PONENTE, COGOLETO, SAVONA, PORTO-MAURIZIO, SAN REMO, BORDIGHERA, VINTIMILLE, MENTON, MONTE-CARLO, NICE, CANNES, FRÉJUS, BRIGNOLLES, SAINT-MAXIMIN, TRET, AIX-EN-PROVENCE, ARIES, LES BAUX, ST. REMY, TARASCON, NIMES, REMOULINS, AVIGNON, ORANGE, MONTELMAR, VALENCE, ST. VAHIER, LYON, VILLEFRANCHE, MACON, AUTUN, SEMUR, SAULIEU, AVALLOU, AUXERRE, TROYES, CHALONS, REIMS, RETHEL, SEDAN, ROCHEFORT, MARCHE, ESNEUX, LUIK, MAAS-TRICHT, ROERMOND, VENIO, NIJMEGEN, AMSTERDAM.
(Wordt vervolgd).

SAGE OVER DE MOOKERHEIDE.

WANNEER men den grooten schaduwrijken Rijksweg van Gennep naar den Plasmolen volgt, dan dringt zich de met dennebosschen bezette heuvelreeks der Duitsche grens langzamerhand meer op de Maas toe. Langs den weg liggen aan den voet van het heuvel-plateau de overblijfselen der moerassen, die vóór eenige honderden jaren het Middelaarsche broek vormden en zich uitstrekten tot bij het dorpje Middelaar, dat halfvergeten, in volmaakte rust tusschen de vruchtbare weiden, zandduinen en „zompen” of moerassen ligt.

Uit de verborgen bronnen der heuvelen sijpelt het water in het kleine beekje langs de helling vloeiend en loopt in de plassen, die door aanhoudend turf baggeren hun oorspronkelijk uitzicht behouden.

In den zomer ontwikkelt zich hier een wonderwelige plantengroei. Maar zet den voet niet op het groene dek — want het zal onder uw gewicht zinken en ge zult mede ten onder gaan. Evenals het verdween onder de vluchtende soldaten en den legertros van de verslagen scharen van Graaf Lodewijk van Nassau na den slag van Mook op 14 April 1574.

Nog herinnert de plaatsnaam, „de Schwere Nood”, aan het drama, dat daar in die lang vervlogen tijden afgespeeld werd.

Een paniek had zich meester gemaakt van de soldaten, nadat hunne aanvoerders gevallen waren en de Spanjaarden hen van alle zijden in het nauw dreven. Terug! riep men, terug! Maar men dreef de vluchtenden van twee zijden de wegen op, die naar de moerassen leidden. Daar vonden ze nog den legertros dwars in den weg.

Verdedigen kon niet baten. Ruiter en voetganger, officier en soldaat, trosknecht en zoetelaar, ze verdwenen en verzonken in de moerassen, of werden verslagen, eer zij zóó ver konden komen.

* * *

Tegenover de „Schwere Nood” of de Riethorst ligt een huisje, met witgekalkte muren, alleen verlevendigd door een ouden wingerd, die zelf zijn weg langs het latten-getimmerte zoekt.

Een laag rieten dak overhuift de kleine ramen, en de grijze schuurdeur, die nooit verf kende, hangt wanhopig scheef in hare roestige hengsels.

Een paar lindeboomen brengen schaduw, maar de bank, die vroeger aan den voet stond, is reeds lang verdwenen. En met haar de bewoonster van het huisje, een oud, eenzellig vrouwtje, door het volk „Kiste Trui” geheeten.

Buiten is men zoo spoedig gereed met bijnamen en waarom zou de zonderlinge Trui er dan geen gehad hebben?

Als eenig kind van een „keuter” of klein boertje was ze in dat huisje geboren.

Het was een aardig, blond krulkeopje, de trots en de schat van hare te vroeg gestorven moeder. Haar vader bleef met het kleintje zitten, wilde het tot geen prijs bij zijne verwanten besteden, en hield met de hulp van medelijdende burens zijn huishoudentje zoo goed mogelijk op.

Dat waren gelukkige dagen voor de kleine. Maar vader trouwde weer, en de tweede moeder was niet meer hare zachte eigen moeder.

Truie moest naar school, kon geen goed doen, en in school en catechismus zeide men, dat ze begon te suffen.

Maar zij wist wel beter. Zij had leed; ze werd verongelikt. Zij was het liefst bij vader. Het liefst zat zij op zijn schoot, als het winter was en de storm in razende vaart over het huis voer en hij die wondere verhalen vertelde van den „Schweren Nood”, van de doodgeslagen en verzonken soldaten, die in den nacht tegen de heuvelen opklommen met fakkels gewapend, en om hulp riepen, die ze niet konden vinden.

Maar het meest trok het haar aan, als hij vertelde van den rooden man, die de in de Riethorst verzonken krijgskas of geldkist van den „Generaal van Nassau” bewaakte en eens te voorschijn zou komen, om al dat goud en zilver te geven aan hem of haar, dien hij uitverkoren had.

Dan dacht ze niet meer aan de harde woorden van haar tweede moeder, van de kist, de geldkist en den rooden man hoorde ze alleen.

In haar bedje durfde ze dan haar oogen niet meer openen en trok haar dekentje vaster over het hoofd, vooral als ze in een visioen die Turken en Koningen zag, die bij den smid op de hoogte hunne paarden lieten beslaan, om te vluchten. Zij was bang, — en schuw.

Haar vader zag ze sterven en ze gevoelde, dat ze nu geheel alleen was, overgeleverd aan het kwade noodlot.

Zij begon nog meer te mijmeren. Had ze vroeger vreemd gedaan, ze werd nu wild, begon zich te verzetten, liep weg, steeds naar de Riethorst.

Want daar wachtte de roode man met de geldkist, haar ideaal. Haar vader had het haar zelf gezegd.

Men schold haar voor gek, voor „gekke Trui” en dan huilde ze woest. De dood heelt alle wonden en zoo verdween ook Truikes plaaggeest, hare stiefmoeder. Ze had bij het lijk gelachen en iets gevoeld van zelf meester zijn, toen ze alleen in het huis achterbleef, ná die nare dagen.

Ook nu waren er weer medelijdende dorpsgenooten, die zich over Trui erbarmden en haar hielpen, waar het noodig was. Er kwam bij tusschenpoozen wat meer licht in dat was. Er kwam bij tusschenpoozen wat meer licht in dat overschaduwde brein; later nog kreeg zij tijden, dat zij

goed kon redeneren en zelfs vroolijk zijn. Eéne bijzonderheid bleef ze behouden. Zoolang als hare beenen haar dragen konden, tot den tijd, dat het blonde meisje met de wilde oogen een oud vrouwtje geworden was.

Als de lucht dat eigenaardige grijszwarte uitzicht kreeg, dat op hagel en onweer duidt, als de boeren met angst opzagen naar die wolken, waarin het bederf voor hun oogst zat, dan trad „Kiste Trui” uit hare woning en lachte schaterend over de heide.

Zij keek dan starend in de richting van de Riethorst, of „de rooie Kèl” met de kist nog niet kwam, want hij zou komen met „donderweer” en hagel. Was de bui over, dan ging ze weer hoofdschuddend naar binnen.

En toen ze op het punt stond, om uit dit tranendal te vertrekken en hereenigd te worden met hen, die hare eerste jeugd zoo zonnig gemaakt hadden, kreeg de arme gekrenkte een oogenblik haar volle geest terug en zeide treurig tot de omstanders: „Nou komt de „roode Kèl” niet meer”, en „Kiste Trui” sloot de oogen.

Die kist leeft nog in de avond-gesprekken der dorpsbewoners. Die heeft ze eens boven water gehad, maar de vinder kon zijn mond niet houden, en ze zakte zoo diep, dat ze voor goed weg is.

Wanneer ge op een zonnigen dag den heuvel boven het dorp Mook beklimt, u op de wallen van de schans nederzet en in de richting der Maas ziet, dan ligt onder u de vlakke, waarin zich dat bloedige krijgsspel van den Mookerslag afspeelde.

Thans ademt alles vrede; waar eens Lodewijk van Nassau sneuvelde of verbrandde, — wie weet het — drijft nu de landman het ploegkouter door den aan de heide sinds honderden jaren ontwoekerden grond; waar van de Paltz het leven liet, ligt de spoorwolk, die de verbinding van Zuid en Noord verzekert, en waar Mendoça's drommen vochten met de Naussauers om het bezit der 's nachts nog opgeworpen loopgraaf, ligt een opvoedingsgesticht voor jeugdige meisjes.

En waar Truike den rooden bewaker en de kist zocht, verheft zich nu de bescheiden villa van den kunstschilder van Maurik, die, aangetrokken door het vele schoone der omgeving, daar voor goed zijne tenten heeft opge-slagen.

A. F. VAN BEURDEN.

TUINVERSIERSELS.

IN een interessant gesprek met een onzer goede bekenden, werd de opmerking gemaakt, „dat ons volk in aard en aanleg eerder met onze overzeesche bureu, de Engelschen, dan met onze naaste bureu, de Duitschers overeenkomt.” Vooral in smaak moeten onze Oostelijke vrienden 't verre bij de overzeeërs afleggen. De „Jugendstil” mag voor vele schoonheidsminnenden een ware verschrikking zijn, maar met een waar welgevallen laten we ons verheugde kijken gaan over de dingen, prachtig van kleur en lijn, zooals die bijvoorbeeld door Liberty worden vervaardigd. Tot onzen spijt konden wij de hierbij gaande reproducties niet eerder plaatsen en ook over de interessante tentoonstelling in de Leidsche straat te Amsterdam, die de vorige week werd gehouden, hadden we graag intijds een artikeltje gegeven, maar we waren nog niet terug van onzen tocht door Frankrijk, in ieder geval het is ons aangenaam nu in de gelegenheid te zijn op deze tentoonstelling terug te komen. Zooals men weet, heeft Liberty een staf uitnemende artiesten tot hare beschikking, en alles wat we in de Leidsche straat en in de bekende rij magazijnen in Regentstreet mogen bewonderen, is door uiterst kundige handwerkslieden naar de teekeningen van bedoelde kunstenaars uit goede materie vervaardigd. Nu weer dit Garden-pottery. Het is vooral de verdienste van de firma hiermee en zeer nuttig en fraai artikel te hebben gegeven, waaraan een dringende behoefte bestond. Het is vooral de terra-cotta-kleur, die we in dit uitnemende fabrikaat moeten waardeeren, een kleur, die tusschen groen en tusschen mooie, wel-onderhouden graspleinen of

VENSTER-BLOEMBAK.

perken bijzonder warm en aangenaam moet treffen. De vormen en de motieven, waarmede deze „pottery” is versierd, zijn naar antieke voorbeelden, maar ook meer moderne versieringen aangebracht voor de „liefhebbers”: de lijn van elk der stukken is goed zonder uitzondering en ook om deze hoedanigheid kunnen we deze tuinversiersels, die tegen alle weer, ook tegen vorst, volkomen bestand zijn, wel aanbevelen. Tusschen de talloze prullen van Duitsche herkomst, die achter de vensterglazen van onze winkels te kijk staan, maakt een fabrikaat als dat van Liberty een opmerkelijk superieuren indruk. H. v. B.

BEGIN VAN 'T BIJENJAAR.

ZOO'N allereersten lentedag welt een dankbaar makend gevoel van stil geluk op in het hart van ieder, die buiten liefheeft met zijn boomen en bloesems, zijn bijengezoem en vogelgezang. Het is zoo heel anders nog, zooveel kalmer en vrediger dan in volzomer, als een weelde van zonnegoud het landschap overstroomt: als boom en struik zware schatten van bloemen torst: als heele vakken vol kleur en gloed en glans, duizendvoudig wisselend, frisch uitgebeeld staan tegen een fond van deftig groen: als het noestig gebrom der bijendrommen stemt met de veldhymne: als driftige hommels bonzen op paarse distelknoppen, dat de stekelstengel er van te trillen staat: als plotseling soms donkere wolkenheuvels het zwerk komen bezetten, slingerend hun vuurschichten en sprekend met hun daverende donderstem, overstemmend het zwaar klaterende stroomen van regen.

Heel anders is die allereerste lentedag buiten: kalmer. Lieflijker ook dat lentewindje, kussend het nog wintersch veld, zacht het besuizelend, beroerend als met den zachten vingertop eener schoone fee, die juist weerkeerde van ver, uit gelukkiger land.

Ook de bijtjes, kinderen van licht en zon en warmte, bemerken dien heerlijken ommekeer, lang verwacht in barre winterkou en felle voorjaarsvlagen, maar toch nog plotseling gekomen.

Reeds in de morgenuren komen een aantal bruine kopjes met twee zwarte kniksprietten uit het donkere vlieggat naar buiten. Schuchter onderzoekend trippelen de bijtjes de vliegplank op, want de lange winterrust heeft hen de ligging der woning en de omgeving doen vergeten. De sprietten worden met de voorpootjes gereinigd en dan gaat het een eindje de lucht in, zwierend van links naar rechts in holle booglijnen kort voor de bijenkast. Doch de morgennevel, hoezeer ook milder dan in de gure weken, die thans voorbij zijn, is onzen bijtjes nog te kil: met onhandigen zwaai laten ze zich op de vliegplank neer en kuieren traag de veilige vliegopening weer in.

Doch ijler en ijler wordt tegen twaalf het wittig waas over het hemelazuur. Bleek blinkend verschijnt een straallooze lichtschijf, die echter al meer toeneemt in schittering, tot de lentezon daar troont in vollen, warmen luisiter, terwijl de nevel overmand en beschaamd zich terugtrekt, zich oplost en verdwijnt.

Dan is het eerst recht een lentedag! De eerste Ficaria's haasten zich hun gele, satijnen sterretjes te ontplooien; sneeuwkllokjes, reeds opgekomen vroeger met voorzichtig gesloten bloempjes, buigen nu de drie bolle, witte vleugeltjes zoo wijd mogelijk uiteen; vroege, onaanzienlijke Eereprijsjes, die niemand opgemerkt had op het akkerland, omzoomen dit nu

BLOEMPOT.

BLOEMPOT OP VOETSTUK.

BLOEMPOT.

plotseling met kleine, vergeet-me-niet-achtige bloempjes. Lage, paarse viooltjes zenden de zoetste geuren over den nog kilvochtigen grond.

Nu wordt het ook anders om de bijenwoningen.

Bij drommen komen de diertjes, na zoo lange rust blij met de zon en de zwoelte, de vlieggaten uit. Alles, alles komt naar buiten om te genieten. Duizenden bijtjes zweven blij gonzend kort vóór en boven de woning in de lucht vol lentelicht. Het zachte hemelblauw lijkt er vol donkere stippen en strepen van; het is als bij een zwerm, die atkomt uit de woning.

Hebt ge ooit zoo vroolijk gezoem gehoord? Lijkt het u niet weer eens zoo schoon, dat rythmisch bijengeluid, nu ge er een barren winter lang naar gehunkerd hebt? Wel is de allereerste lentedag schoon voor ieder, die de natuur en haar schepselen liefheeft, maar voor wie bijen houdt, heeft die heerlijke dag nog een speciaal intiem genot.

Toch moet ge u voor ditmaal liever met een kijkje uit uw serre naar dat vroolijke gewemel boven uw tuin tevreden stellen. Niet, dat ge steken zoudt oploopen, zelfs al stondt ge midden in den wolk van bijen; neen, daaraan denken uwe kweekelingen bij hun lentevreugde niet. Maar: ze houden een grondige „reinigingsvlucht”. Gedurende de koude maanden waren de diertjes genoodzaakt steeds binnen hun woning te blijven, ze voedden zich daar met den 's zomers overgegaarden honingvoorraad. Zindelijk als bijen zijn, bewaarden ze echter al dien tijd de onverteerbare bestanddeelen van dit voedsel in hun darm en thans, bij hun vroolijk kringelen in de zwoele lentelucht, bevrijden ze zich van deze overtolligheden.

Zooals ge bemerkt, raakt dan ook het dak uwer bijenwoning hoe langer hoe dichter bruin bespikkeld, evenals de struiken en de grond in de nabijheid. Houdt ge u even heel stil, dan kunt ge zelfs zeer goed het getikkel van dien zachten, maar voortdurenden chocolade-regen op de dorre bodempladeren waarnemen.

Het is blijkens het bovenstaande zeer te wenschen, dat uwe burenen niet van deze lentezon profiteeren om de schoone wasch te drogen. Maar u of beter gezegd uwen bijenvolken kan deze „reinigingsvlucht” den gevreesden „loop” besparen of, zoo deze reeds uitbrak, genezen: over deze bijenziekte schreef ik in den vorigen jaargang.

Zijn de bijtjes nu een voldoende poos buiten geweest, dan wordt hun aantal in de lucht kleiner en kleiner, tot ze zich vóór de namiddagkilte weer in hun winterkwartier en op hun wintermanier hebben samengetrokken. Ten minste verreweg de meeste, doch niet alle. Enkele althans vindt ge, als de zon al lager daalt, met kromgetrokken pootjes, soms nog even trillend met de vleugeltjes, zitten op het dak der bijenwoning, tegen een schutting of op den grond. Ze zijn suf, verkild en niet meer bij machte zich te verroeren. Het zijn meest de oudste, zwakste bijen, welke wel de winterkou niet doodde, die het vreugdevolle lentebeginnen nog mochten mee genieten, maar die daarna terstond moesten bezwijken, juist aan het begin van den overvloedstijd. Help ze maar niet, de stumpers. Al vlijt ge ze met een takje voorzichtig het vlieggat in, ze missen de kracht om op te klimmen naar den bijentros en sterven toch op de bodemplank.

Over die bodemplank gesproken! Komt er weer zoo'n zoele dag als heden, dan moet ge die terdege reinigen. Ge zult wel hebben opgemerkt, dat, tijdens de reinigingsvlucht der bijen, er enkele al bezig waren den bodem der woning van gestorven bijen en afval te bevrijden. Die doode zusjes worden soms door drie, vier bijtjes aan pootjes en vleugels naar buiten gesjord en een flink eind van de kast af over den grond weggeslept. Soms ook neemt een bij het lijkje tusschen de pooten mee de lucht in en verschaft het een eerlijke bijenbegravenis door het op flinken afstand hoog in de lucht los te laten. 's Zomers wordt bijna met alle in de woning gestorven diertjes zoo gehandeld.

Nu verspillen uw bijtjes aan dat reinigen der bodemplank echter heel wat tijd en kracht. Ge moet ze helpen door, als het weer het toelaat, de bodemplank even van de woning af te nemen; alles wat er op ligt, krabt ge er af en stort het op een papier. Vluggaakt de bodem daarna weer op zijn plaats en het papier met afval onderzoekt ge nauwkeurig.

Ten eerste moest ge eens goed uitkijken, of de koningin er soms dood bij ligt: wat heel naar zou zijn. Een moerloos volk, dat dan ook nog hoogstwaarschijnlijk geen eitjes bezit om een nieuwe koningin uit te kweken, is tot uitsterven gedoemd en slechts goed om met een ander volk, dat wel zijn koningin behield, verenigd te worden.

Een paar doode bijenlarven of poppen, bleekgeel van kleur, wijzen er op, dat uw volkje al weer aan het broeden is en dus in goeden doen. Vuilwitte, levende rupsjes of cocons met kleine popjes er in, moet ge vernietigen, als ge die op de bodemplank aantreft: daaruit komen de beruchte wasmotten, wier larven gangen in de wasraten der bijen knagen.

Na dezen allereersten lentedag zullen er nu wel weer veel slechtere komen: dagen van sneeuw- en hageljacht, van stormwind en regenvlagen; misschien moeten de bijtjes nog weer weken achter een binnenshuis blijven. Maar hun werk is toch weer begonnen en hun bedrijvigheid ziet ge gestadig aan toenemen.

Op dagen in het vroege voorjaar, die voor uitvliegen geschikt zijn, ziet ge de bijtjes in den omtrek hunner woning zwerven, echt zwerven. Wat ze daarbij doen? Allereerst: water verzamelen. Dat is onmisbaar bij het opkweken van het jonge broed en om den stijtgeworden honingvoorraad vloeibaar te maken. Menig

bijtje strijkt in het blikkerend voorjaarszonnetje neer op de glasruiten van een broeibak, op lichtgeschilderde vensterkozijnen, enz. Waarschijnlijk zien ze die dingen voor watervlakten aan, of zoeken ze er de begeerde vloeistof.

Elk rechtgeaard imker helpt dan zijn beestjes door een paar maal per dag de ruiten van zijn broeibak en zijn veelbezochte vensterbank te begieten met lauw water, een tikje zout gemaakt. Het gezicht van een heel ristje bijtjes, die alle hun tongetjes steken in een aflopend straaltje en begeerig slurpen uit deze diepe gracht vol voorraad, loont de moeite wel.

Een tonnetje met water, kort bij de bijenwoning geplaatst, dat immer lekt op een schuin aflopend plankje, moet ook in geen inkertuin ontbreken.

Dag aan dag worden de bijtjes nu bedrijviger; een enkele komt al binnen met een paar gele broekjes stuifmeel, vermeersterd uit de katjes van vroege windbloeiers: hazelaars of elzen.

Daar versch stuifmeel uitmuntend is voor het opkweken van het jonge broed, helpt ge in de vroege lente uw bijtjes ook daaraan zooveel in uw vermogen is.

In het najaar reeds hebt ge, kort bij uwe bijenwoningen, een flink bed crocusjes in den tuin geplant. Maar die steken pas spitse gele en paarse bloempuntjes uit tusschen de spichtige bladpropjes. Doch nu reeds kunt ge uw bijtjes op versch stuifmeel onthalen, door van iedere wandeling wat hazelaar- en elzetakken mee te brengen, die goed vol meeldraadkatjes zitten.

Is het op zich zelf een genot, in de vroege lente de stuivende elzestruiken te bezoeken, waarin sijsjes, roodborstjes en goudhaantjes speuren naar de laatste proppen vol vleugelzaadjes en snappen naar die teere rupsjes, die zich aan een fijn zijden draadje laten afzakken uit de opengaande meeldraadkatjes, terwijl de vlugge vogeltjes bij ieder trippelsprongetje gele wolkjes van stuifmeel aan de twijgjes ontlokken, ook uw bijtjes weten het kostbare poeder wel uit de helmknoppen te poetsen, als ge wat takken met katjes voor hun woning plaatst.

En ook dat sierlijke vaasje met in de kas getrokken tulpen, een bloemengeschenk u zoo vroeg in het jaar reeds vereerd, stelt ge een paar uur per dag voor uwe bijtjes ter beschikking, die ondolen in de geurende bloemkelken, en het stuifmeel aan de larven voeren, die later volwassen uw zorg, bij dit lentebeginnen aan hen besteed, zullen vergelden door het verzamelen van heerlijk gezonden honing bij cellen vol.

CHR. H. J. RAAD.

Aan iemand die meende dat ik in de natuur den strijd ontliiep.

Natuur was mij een troosteres, toen 'k stond
In 't midden van den strijd, dien 'k niet ontliiep
Dan om te rusten aan háár trouwe borst,
En nieuwe kracht te winnen voor den strijd.
Bij 't felle branden van de werk'lijkheid,
Bij 't zien van onrecht, voelen van den haat,
Was vlucht in de natuur geen vlucht voorgoed,
Neen, slechts verlangen om een korte poos
Met haar te zijn, op stille schaduwplek,
Op heuveltop, omhuifd van levend groen,
Aan water, schurend zacht langs oeverriet,
Die zoet vergeten gaven voor een wijl.
Ik wist wel, dat natuur ook wreed kon zijn,
Dat zwakker daar door sterker werd belaagd,
Maar in de stemming van een heerlijk uur
Werd al het and're zachtkens weggevaagd,
Was rust het één'ge, waar mijn hart om vroeg,
Lei rust zich troostend op 't doorwoelde brein.
Zóó was Natuur mijn groote troosteres,
Die mij weer evenwicht en krachten schonk;
Daarbuiten, bij de menschen, blééf de strijd,
Daar bleef de kamp met leugen en bedrog.

EDWARD B. KOSTER.

IETS OVER TREKHONDEN.

(Slot).

OVERAL waar zij in Frankrijk zijn toegelaten, moeten de trekhonden een bepaalde schofthoogte hebben en in de meeste verordeningen wordt zelfs het maximumgewicht bepaald, dat zij mogen trekken. In Engeland, wij hebben het reeds gezegd, zijn de honden er beter aan toe dan de menschen.

In Oostenrijk denkt men er anders over. De trekhond, zoo redeneert men daar, doet voor zijn meester wat hij kan, en hij doet het gaarne, bijgevolg is die meester verplicht er goed voor te zorgen. Wie in Weenen o.a. een trekhond wil gaan houden, moet beginnen met te bewijzen, dat hij voor geen ander doel zal worden gebruikt, dan om hem te helpen zijn brood te verdienen: hij moet ten naastenbij opgeven hoe zwaar hij geregeld belast

wordt en hem laten keuren. Meer dan één hond mag voor dezelfde kar niet gebruikt worden, evenmin als zwakke, zieke en blijkbaar oude honden. Op elke kar staat het gewicht aangegeven, dat er op geladen mag worden; niemand mag op de kar plaats nemen, en het gebruiken van stok of zweep is verboden.

In Duitschland worden nog meer honden gebruikt dan in Oostenrijk, de plaatselijke verordeningen komen allen vrijwel overeen en op het volgende neer: Wie een hond wil gebruiken om te trekken, moet er eerst aan het gemeentehuis een nauwkeurige beschrijving van inleveren; daarna vraagt hij aan den distrikts-veearts een op zegel geschreven verklaring, dat de hond aan het opgegeven signalement beantwoordt en in staat is om een bepaald gewicht te trekken. Die verklaring is slechts voor één jaar geldig, zoodat de aanvraag ieder jaar moet worden vernieuwd. De verklaring van den veearts moet desgevraagd aan den eersten den besten politie-agent of veldwachter worden vertoond en kan de eigenaar haar niet laten zien, of is zij niet in orde, dan kost hem zijne nalatigheid een paar dagen gevangenisstraf. Honden, die door ziekte, verwondingen, enz. niet in staat zijn om te werken, dragende of zoogende teven, mogen, zoolang de ziekelijke toestand duurt, niet worden aangespannen.

Verder geldt nog de bepaling, dat niemand op de kar mag gaan zitten; dat geen hondenkar mag uitrijden zonder mee te nemen een drinkschotel of zonder drogen stroozak; de begeleider mag, in den zomer de honden niet in de zon laten staan en moet hij ergens langer dan een kwartier wachten, dan is hij verplicht den honden gelegenheid te geven om op den meegenomen stroozak te gaan liggen.

Foto Aug. F. W. Vogt.

STERK GENOEG MAAR SLECHT GETUIGD.

Foto Aug. F. W. Vogt.

IN DIENST DER GEMEENTE-REINIGING OP HET PLATTELAND.

Oordeelt een agent van politie of een veldwachter, dat de kar te zwaar geladen is, dan heeft hij het recht om de lading te doen wegen. Overtreding wordt gestraft met intrekking der vergunning om trekhonden te gebruiken.

Ook in België hebben de trekhonden het zoo kwaad niet. Wel is er geen rijkswet, maar er is ook geen provincie, of zij heeft uitgebreide reglementen betreffende het gebruik van trekhonden. Allen hebben de volgende punten gemeen: onder de boomen moet een steun worden aangebracht, om te voorkomen, dat, in rust, het gewicht der kar op het dier rust; de strengen moeten, te rekenen van den spoorstok, twee meter lang zijn; het tuig moet zijn een paardentuig in het klein; de honden moeten minstens 60 centimeter hoog zijn; dragende teven of zichtbaar oude honden mogen niet gebruikt worden; niemand mag plaats nemen op een geladen kar, waarvoor slechts één hond loopt; loopen er twee of meer honden voor, dan mag er maar één persoon op de kar zitten. Vergelijken wij nu daarmede de toestanden, zooals die zijn in ons goede Nederland.

Een rijkswet hebben wij niet, laat ons hopen, dat zij binnen een niet te lang tijdsverloop zal komen. Alles wordt geregeld bij provinciale reglementen en gemeentelijke verordeningen.

In de provinciale wetgevingen van Drente en Friesland wordt, voor zoover wij konden nagaan, over trekhonden niet eens gesproken. De gemeente-besturen doen wat zij goedvinden en dat is niet veel.

In Zeeland is het volgens art. 102 van het reglement op wegen en voetpaden voldoende, dat de trekhonden een ijzeren muilkorf dragen, passend of niet. Dat is alles wat er van gezegd wordt.

Gelderland dekretet alleen, dat bij het passeeren of zien aankomen van paarden, een hondenkar moet blijven stilstaan, totdat paard of wagen voorbij is. Meer niet.

Groningen zegt in art. 59 sub t. hetzelfde als Gelderland, maar schrijft bovendien nog voor, dat de honden onder de rij- of voertuigen moeten gespannen worden.

Overijssel bepaalt in art. 28 hetzelfde als de beide vorige provincies, dat bovendien het vervoer van personen met hondenwagens verboden is, en dat de leiding der wagens te voet moet geschieden.

Limburg is iets uitvoeriger. Art. 64 van het reglement op de buurtwegen aldaar zegt: De geleiders van met één of meer honden bespannen voertuigen zijn verplicht steeds naast de voertuigen te gaan, den hond of de honden te geleiden aan een ketting of koord en te zorgen, dat elke aangespannen of bijbehorende hond voorzien zij van een muilkorf, ingericht volgens de wet van 5 Juni 1875. Bij het passeeren of tegenkomen van paarden... hetzelfde als in Gelderland, Groningen en Overijssel.

De staten van Noord-Brabant meenden hun plicht te hebben gedaan door te bepalen in art. 28, dat de trekhonden den muilkorf van 1875 moeten dragen, het grootste marteltuig, dat er voor alle honden, maar vooral voor trekhonden bestaat.

Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland hebben betreffende het gebruik van trekhonden de meest uitvoerige, de meest doeltreffende voorschriften, al zijn zij nog verre van te beantwoorden aan de eischen. De reglementen van de provincie Utrecht, bij voorbeeld, tellen niet minder dan 13 artikelen, te veel om op te noemen of om daaromtrent in bijzonderheden te treden. Wat is echter het ongeluk? Dat zij, die meer speciaal belast zijn met het doen uitvoeren der reglementen, er de hand niet aan houden, ja, dat sommigen die reglementen niet eens kennen. Die onverschilligheid van overheidswege werkt de onverschilligheid der eigenaars van trekhonden in de hand, is de hoofdzaak, dat er zooveel ellendige, kleine, voor werken totaal ongeschikte honden gebruikt worden, dat [er zoo dikwijls, en met grond, wordt geklaagd.

Wat is dan een goede trekhond, hoe ziet hij er uit en wat kan men een goede trekhonden-bespanning noemen?

Een blik op de in No. 17 afgebeelde prijswinster, zie pag. 198, geeft een denkbeeld van wat een goede trekhond is: zet zoo'n hond voor niemand zal er iets op aan te merken hebben, wanneer hij een dusdanig spannetje langs den weg ontmoet. Of ziet hij er mischien beklagenswaardig uit, de mooie, goed gebouwde hond, die als laatste illustratie van dit trekhonden-praatje figureert?

In zijn geheel beschouwd, moet een goede trekhond er uit zien als een kleine, heel kleine pony, die, aan den schoft gemeten, minstens 65 centimeter hoog is. De kop moet kort zijn, de snuit en breede borst zijn onmisbaar. Wanneer de hond stapt of loopt dat duidt op een goede ligging en gemakkelijke beweging der schouders. De rug recht, geen zadelryg en de staart bij het begin den staart hebben wij liefst ingekort tot op 10 à 15 centimeter. Dat verkorten moet bij voorkeur geschieden, wanneer de hond nog zeer jong is. Verder moeten de voorpooten kaarsrecht zijn en loodrecht rusten op de voeten; de achterpooten moeten tamelijk gewinkeld zijn. De voeten rond, goed gesloten en tegen alles wat er op den weg kan liggen beschermd door dikke, zwarte, goed veerende voetzolen. Vleeschkleurige voetzolen zijn uit den boeze; die loopen gemakkelijk door.

Als tuig een borstriem van zacht leer, met vilt, beter nog met flanel gevoerd, die borstriem wordt bij middel van strengen verbonden aan een beweegbaren spoorstok, die achter de boomen, onder de kar is vastgemaakt; over den rug een draagriem met een paar lussen, waarin de boomen van de kar rusten en onder den buik een karsingel, om het opwippen der kar tegen te gaan. Een paardentuig dus, heel in 't klein, zooals wij reeds gezegd hebben.

De kar is natuurlijk hoofdzaak; zij mag in de eerste plaats niet te zwaar zijn, en gebouwd voor den hond, die haar moet trekken; zij moet liggen op een stel goede veeren en gemakkelijk loopen, de boomen moeten naar voren gebogen zijn, zoodat, wanneer de aangespannen hond wil gaan leggen, die gebogen uiteinden de kar een weinig optillen; hetzelfde kan worden verkregen door een ijzeren, of houten steuntje, onder een der boomen aan te brengen; op de laatste afbeelding is dit duidelijk zichtbaar. Die boomen moeten zoo aan de kar vastgemaakt worden, dat zij, in rechte lijn, gelijk komen met de borst van den trekkenden hond.

Verder in de kar nog een drinkbak, een stroozak, waarop de hond kan gaan liggen, een dekkleedje om hem te beschermen tegen regen, wind en al te felle zon. Laat nu de eigenaar, onverschillig of hij groentenboer, melkslijter, vischverkooper, of wat ook is, maar naar zijn klanten gaan; als zijn kar behoorlijk geladen is, zal niemand eraan denken om hem het gebruiken van een paar honden kwalijk te nemen; niemand die daarin ook maar een zweem van dieren-mishandeling ziet.

Zoover zou het moeten komen; al de kleine, ongeschikte hondjes zouden moeten worden opgeruimd en door flinke dieren moeten worden vervangen, een rijkswet zou er moeten komen, regelend het gebruik van trekhonden, dat zou beter en doelmatiger zijn dan afschaffing.

Jaren reeds is men in die richting werkzaam en gelukkig met succes. Er bestaat een „Bond tot bescherming van den trekhond in Nederland”, die in de vijf jaren van zijn bestaan heel wat goeds verricht heeft: die bond schrijft jaarlijks in verschillende plaatsen van ons land keuringen uit van trekhonden, aan min- of onvermogenen geeft hij, op zeer gemakkelijke afbetalings-voorwaarden, doelmatige karren, soms ook goede honden, hij verspreidt wenken voor houders van trekhonden, handleidingen over het verzorgen en de voeding der dieren enz.

Aan het hoofd van den Bond staat de Heer F. W. Baron van Tuyll van Serooskerken te Velsen, Secretaris is de Heer Mr. C. Ridder van Rappard, penningmeesteresse Mevr. L. Verbrugge van 's Gravenhage, beide te 's Gravenhage. Verder hebben nog zitting in het bestuur de dames Mevr. J. Deutz van Lennep te Heemstede, Mevr. J. Teding van Berkhout te Zandvoort, Mevr. A. van Hoboken van Hoedekenskerken en Jonkv. C. Roosmalen Nerven te 's Gravenhage.

Wie voor de bescherming van den trekhond iets voelt en er iets wil toe bijdragen om verbetering te brengen in den soms zoo beklagenswaardigen toestand der dieren, wende zich tot een der dames of heeren bestuursleden om inlichtingen, die hem zeer gaarne zullen worden gegeven. Den Bond steunen in zijn streven, is een goed werk dat zijn weldadigen invloed zal doen voelen niet alleen op de trekhonden zelve, maar ook op hunne eigenaars,

Foto G. van Dijk.

BOERENWERKKARRETJE UIT NOORD-BRABANT.

die bijna allen behooren tot de klasse van menschen, welke men „de mindere man” noemt en het veelal, o zoo hard hebben te verantwoorden.

Inslaande den weg door bovengenoemden Bond aangegeven, vormden zich hier en daar afdelingen en plaatselijke comités die hetzelfde doel nastreven.

Op initiatief van Jonkvrouwe S. van Citters, daarin krachtadig bijgestaan door Jonkvrouwe de Beaufort en eenige heeren werd in September 1.1. eene trekhonden-keuring gehouden te Doorn; afdelingen bestaan te Abcoude, Baarn, Maastricht, Beverwijk, Noordwijk, Oss, 's Hertogenbosch, enz. Op al die plaatsen en in derzelver onmiddellijke omgeving is er verbetering merkbaar en mochten velen zich geroepen achten om ook elders iets dergelijks tot stand te brengen, wilden zij den „Bond tot bescherming van den trekhond in Nederland” in staat stellen om zijn werkkring uit te breiden over het heele land, dan zouden, binnen afzienbaren tijd, de klachten over mishandeling minder, de toestand der trekhonden beter worden.....

Geen beter slot voor dit trekhonden-praatje dan de paar regels, die wij vonden op een reclame-billet van den Bond: Praat niet enkel over *die arme trekhonden*, maar toont door daden, dat gij iets voelt voor *die ongelukkige dieren* en tracht in de plaats uwer inwoning afdelingen op te richten.

L. SEEGERS.

Foto L. Seegers.

ZOO MOESTEN ZE ALLEN ZIJN!

BIJ DE MIEREN.

(Vervolg).

HET is een druk ondergronds tafereel, dat zich aan ons openbaarde, nauw verwant aan de wonderbaarlijkheden, die eenvoudige lieden in vroegere eeuwen gewoon waren in verband te brengen met mijnwerken en -werkers en die zij bevolkten met gnomen en de „zwarte genius van de mijn”.

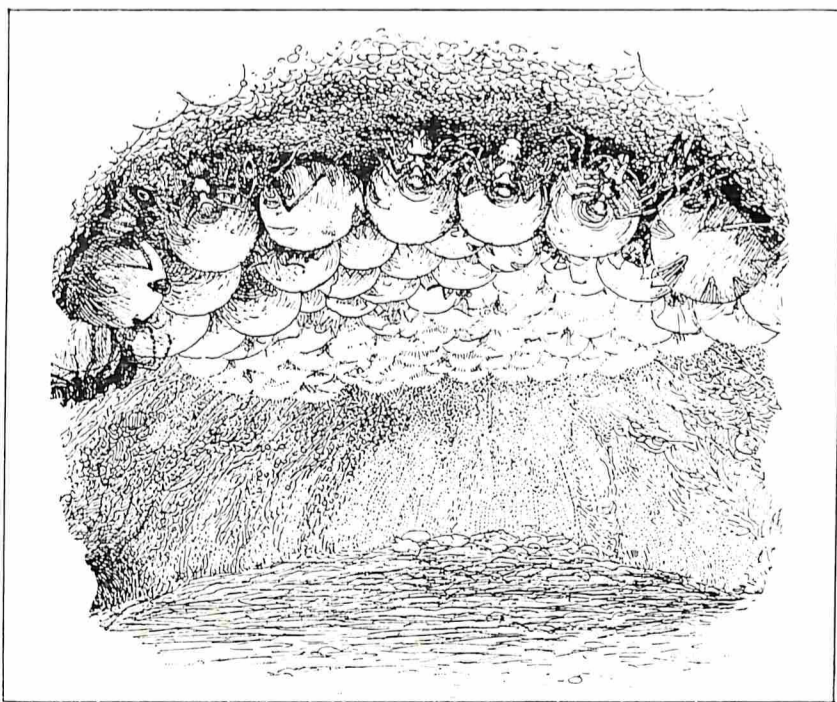
Toch waren het niet de wonderen van bouwkunst, die deze onderzoekingen zoo aangenaam maakten. Wanneer de met vaardigheid-gehanteerde beitel dit groote vertrek ontdekt, dan aanschouwen wij een zeldzaam tafereel. Het gewelfde dak is bedekt met prachtige, amberkleurige kralen, waaronder de gele rompen en pooten van levende insecten uitsteken! Dit zijn de honing-dragers, wier bolle buikjes, met hun voorraad zoetigheid hun soort onder de verschillende mierenstammen hebben beroemd gemaakt. Als het licht komt binnenvallen — het eerste, dat deze grotachtige hallen ooit hebben gezien — dan vaart er een lichte golving door de opeengedrongen schakels dezer ketting van zoetheden. De schok van het binnenkomende licht en de verwarring die zoo vele hunner genooten heeft aangetast en verspreid bij het incenstorten hunner woning, beweegt ze er niet toe hun houvast los te laten. Het kan bijna niet bij toeval zijn dat het plafond waartegen zij zich aandrukken, ruw en grillig is gelaten, in plaats van, zooals de gangen, gepolijst. Maar het is een feit en dit feit maakt het de rondbuikigen gemakkelijk hun plaats te handhaven.

Maar de schrijver is wat voorbarig geweest. Bij den kostelijken aanblik van een dezer gewelfde voorraadschuren, waarvan het dak dicht met honig-dragers bezet was de zekerheid van hun bestaan had verschafte, was de eerste vraag: „Waar halen de mieren den honig vandaan?” De theorie dat de dikbuiken zelf hem verwerkten werd als een ijle hersenschim verworpen. Het was duidelijk genoeg dat het hokvaste schepsels waren en dat de hoeveelheid voorraad in hun enorme lijven afkomstig moest zijn van de werkmieren, de werkelijke honig-vergaarders. Hiervan waren er drie soorten aanwezig, groote, kleine en zeer kleine of dwergen.

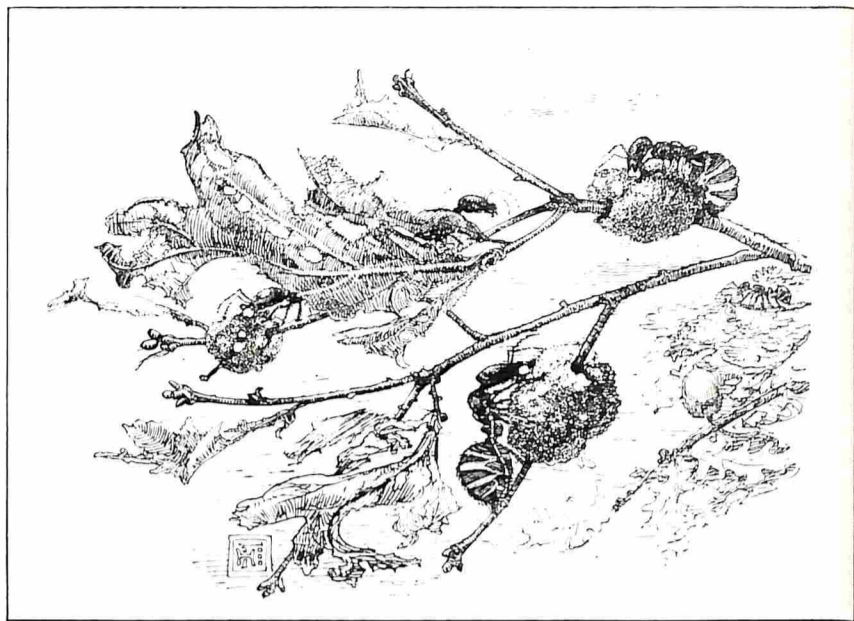
Maar waar halen de werkmieren haar voorraad vandaan? Natuurlijk van de bladluizen! Maar hier bleek de ondervinding geen trouwe gids te zijn, want in de geheele buurt was er geen bladluis te vinden. Zelfs de wilde rozenstruiken, die daar overvloedig zijn, waren geheel en al verstoken van deze toch zoo algemeene mierenkudden. Om kort te gaan, dien eersten dag vonden wij noch bladluizen, noch mieren in de naburige struikgewassen. De nesten waren oogenschijnlijk als kerkhoven zoo uitgestorven. Gedurende den dag bewoog er geen levend wezen behalve de kring van wakers die onafgebroken de wacht hielden binnen de poort.

Daar dit op nachtelijke gewoonten duidde, kozen wij, ter waarneming een voor ons gemakkelijk gelegen nest en wachtten den schemer af. De zon ging om half acht onder en de tuin begon donker te worden, niettegenstaande de met sneeuw bedekte top van Pikes Peak nog glinsterde. Toen verschenen er eenige mieren. Zij bewogen zich naar het hoogste kratergedeelte en werden gevolgd door anderen die er op neer zwermden. Zij daalden langs de met kiezelzand overtoegen hellingen van het heuveltje, waarvan het bovenste gedeelte al reeds bedekt was met gele insecten, die onrustig heen en weer liepen. Er waren geen dikbuikigen of half-dikbuikigen onder deze exerceerende escadronnen: het waren allen werkmieren met normale buikjes.

Daar verliet een mier het heuveltje en zette zich in beweging over de noordelijke top. Een andere, verschillende anderen,

EEN MENIGTE HONIG-MIEREN VAN DE ONEFFEN ZOLDERING EENER GEWELFDE RUIMTE AFHANGEND.

NACHTELIJKE ARBEIDSTERS VERGAREN HONIG VAN EIKEN GALAPPELS.

een heel troepje, volgden. Weldra bewoog zich een lange kolonne langs den top. Het was zóo donker dat men haar alleen kon volgen door er zich dicht over heen te buigen en er moest gebruik gemaakt worden van een lantaarn.

Vijftig voet van het nest af daalde de kolonne de helling af en begaf zich in een boschje eiken hakhout, waar de meeste harer meteen uit het oog werden verloren. Eenige konden wij er volgen tot een struik, die eenige voeten binnen het kreupelbosch stond, maar hun geheim werd hun dien nacht niet ontrukkt. Ook den volgenden nacht werden wij bedrogen. Den derden nacht trokken de mieren weer bij het ochtendkrieken uit en vingen onmiddellijk aan zich in beweging te zetten, maar ditmaal in een langzamer tempo, misschien omdat de reuk op het voetspoor door den zwaren regen in den namiddag gevallen, verzwakt was. Zij hielden er geen erkenden aanvoerder op na. Een dwergarbeider hield zich den meesten tijd bij de voorhoede, toen begaf zich een middensoort naar voren. Maar een bepaalde aanvoerder kregen wij nergens te zien.

In zeventien minuten hadden de mieren een lage boom of struik bereikt en er zich weldra in verspreid. Wij konden ze volgen in hun jacht op stam, takken en bladeren, maar er waren bijna drie uren verlopen alvorens zij het voorwerp van hun speuren hadden ontdekt. Dit tijdsverloop zal den lezer niet gering voorkomen wanneer hij zich den onderzoeker voorstelt, gewrongen tusschen dichte, lage takken eiken hakhout, met één hand een lantaarn ophoudend en de andere gebruikend om hier de baan voor vrij te houden, geheel onbeweeglijk, uit vrees de schuchtere insecten te verschrikken en opnieuw zijn doel te missen. In den loop dezer langzame naspeuringen werd het einde van een tak bereikt waarop een aantal mieren zich bewoog om trosjes bruinroode galappels. Zij gingen van den een naar den ander, hielden zich niet lang bij denzelfden op en raakten ze dikwijls met haar monden aan. Dit was alles wat wij konden te zien krijgen in het zwakke licht en op den afstand dien wij moesten houden. Maar het was genoeg. Het raadsel was opgelost! Want zelfs in het zwakke lantaarnlicht dat door de takken gewrongen die zij hadden opgelekt.

Met behulp van een helper werd de tak afgesneden zonder de werkers te verstoren, naar de tent gedragen en in een emmer water gezet om het ontsnappen der mieren te voorkomen. Maar zij wendden hiertoe weinig pogingen aan en zóo werden zij door het honig vergaren in beslag genomen. Zij werden gedurende de rest van den nacht in het oog gehouden en zoo — en bij vele dergelijke proefnemingen die hierop volgden — werd ons het doel harer nachtelijke strooptochten en de bron harer honigvoorraad duidelijk. Welke was dit?

Sommige galappels zweeten druppeltjes van een witte, doorschijnende, suikerachtige vloeistof uit, die de mieren gretig oplekten. Dit zoete sap ontstond uit de verschillende puntjes op den galappel die in sommige gevallen zes of meer druppeltjes uitliet. Gedurende den nacht bracht een appel wel drie keer iets op en dit verklaarde het klauteren der mieren van appel tot appel. De achterenvolgende uitzweelingen noodden tot vaker bezoeken. Dus onder mieren zou ons gezegde „zoo bitter als gal” noodzakelijk eenige wijziging moeten ondergaan.

Eenige der galappels dragende takken werden in de kunstmatige nesten geplaatst. Zij kwamen niet in aanmerking. Dit werden ingevoerd. Deze werden onmiddellijk onder handen genomen en van hun parelende zoetigheden beroofd. Nadere beschouwing verklaarde deze verschillende gedragswijzen. De bevoorrechte gallen waren loodkleurig en groenachtig getint en zacht in het aanvoelen. Zij bevatten de onrijpe larven van een gal-wesp, *Cynips Quercus-mellaria*. De verworpen galappels waren allen hard en van een donkere kleur, met een cirkelvormige opening onderaan, waardoor de volwassen wesp was ontsnapt.

(Wordt vervolgd).